

DYNAMISCHE WADDENDELTA

AN EXPLORATION ALONG NINE REGIONAL ICONS OF THE WADDEN COAST

**OUDE EN NIEUWE
BILTDIJKEN**

OOSTERGO

LAUWERSMEER

HET HOGELAND

EEMSDelta

GRAANREPUBLIC

WESTERGO

AFSLUITDIJK

WADDENBAAI

[L]

20
23

DYNAMISCHE
WADDENDELTA

landschapstriënnale

IN COLLABORATION WITH VISIT WADDEN

WORLD-CLASS WADDEN COAST

The Landschapstriënnale 2023 DYNAMISCHE WADDENDELTA takes place along the Dutch Wadden coast as part of the World Heritage Wadden Sea from Den Helder to the German border. Climate change causes societal issues along the dynamische waddendelta. These challenges can be scaled into 6 major themes, these are:

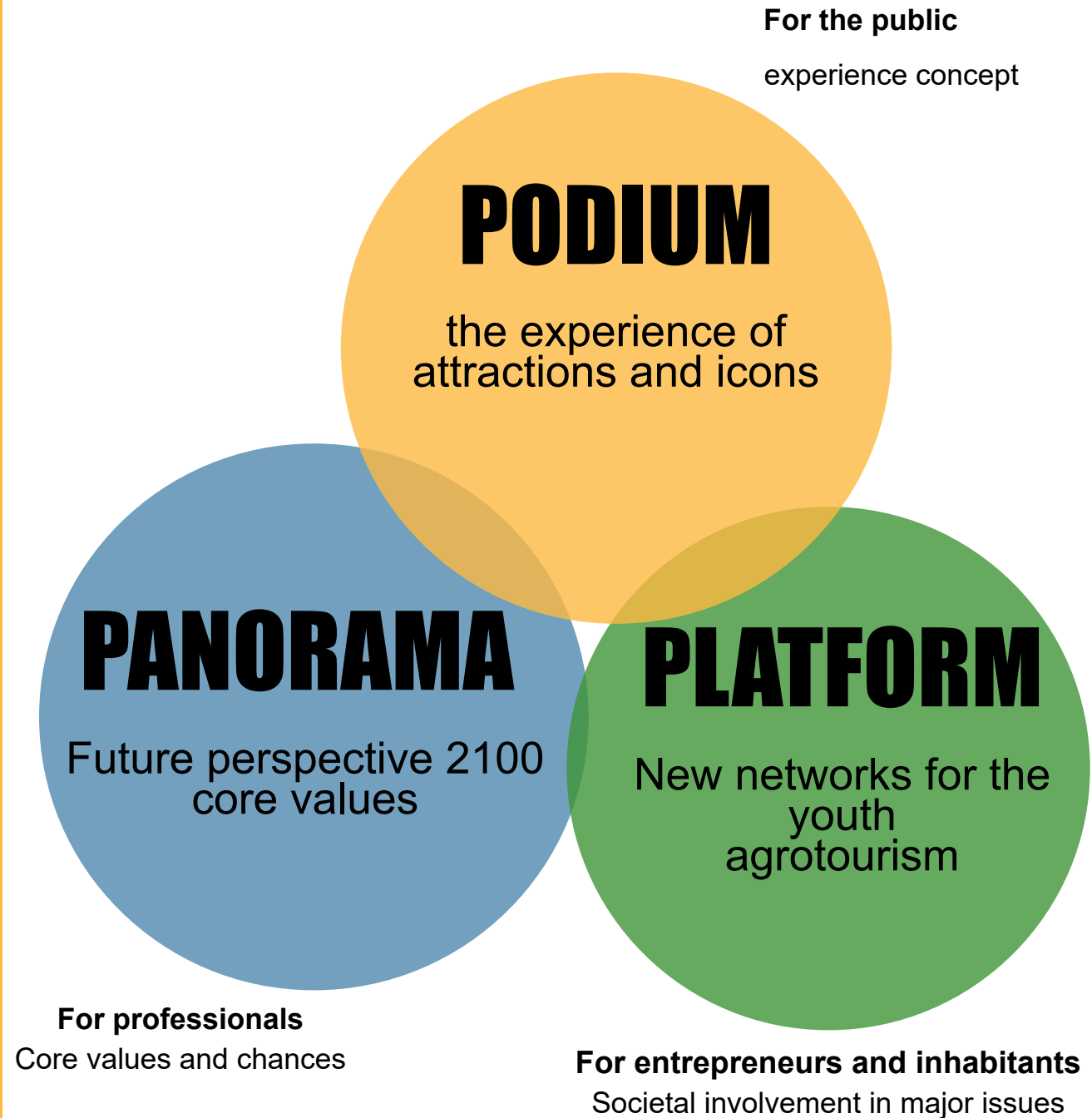
- • Water safety and quality
- • Core values nature and landscape
- • Future-proof agriculture
- • Renewable energy landscapes
- • Enhancing livability
- • Recreation and tourism

WADDEN COAST ROUTE 1500 KM

The question is not if, but how the Wadden coast will change in the coming century

THREE PROGRAM LINES

During the manifestation, we offer a **podium** for a broad audience, we create a **platform** for new networks of residents, entrepreneurs, and especially young people to design the **panorama** together with professionals, a future perspective 2100.

PROGRAM LINES AND THE SOCIETAL ISSUES

	WATER	NATURE & LANDSCAPE	AGRICULTURE	RENEWABLE ENERGY LANDSCAPE	LIVING ENVIRONMENT	RECREATION & TOURISM
PODIUM PUBLIC	✓	✓	✓	✓	✓	✓
PLATFORM NEW NETWORKS	✓	✓	✓	✓	✓	✓
PANORAMA FUTURE PERSPECTIVE	✓	✓	✓	✓	✓	✓

PODIUM

EXPERIENCE CONCEPT PUBLIC WITH ATTRACTIONS

IN COLLABORATION WITH:

- **Noord-Holland**

Rondje Waddenbaai

- **Fryslân**

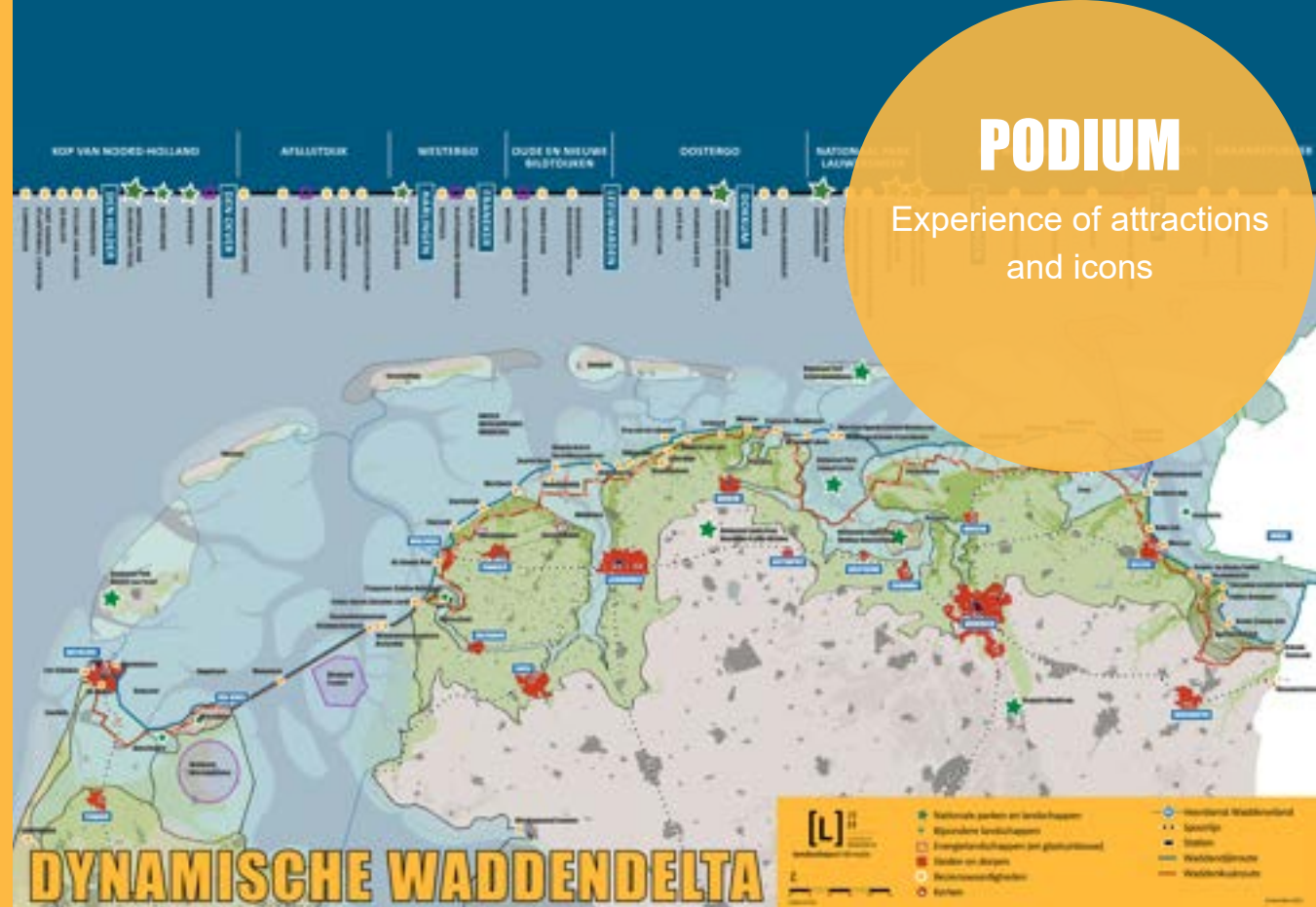
Op paad lâns Waad

Beleving & bezienswaardigheden

(Regiodeal Noordoost)

- **Groningen**

Kiek over dyk

PODIUM

Experience of attractions and icons

The podium for the public consists of an experience concept with unique attractions. Together with the Wadden Sea municipalities, this experience concept will be developed by the nine regions.

PLATFORM

NEW NETWORKS

IN COLLABORATION WITH:

- **WADDENACADEMIE**
- **PROGRAMMA RIJKE WADDENZEE**
- **WADDENFONDS**

Residents and entrepreneurs

Youth

Platform Multifunctionele Landbouw

Platform agrotourisme

Manifest Waddenbalans 2023

PLATFORM

Agrotourism
new networks for young
people

Manifest Waddenbalans

PANORAMA

FUTURE PERSPECTIVE 2100

IN COLLABORATION WITH:

- **(LOCAL) GOVERNMENTS**
- **ORGANISATIONS**
- **PROFESSIONALS**

- Water safety and quality
- Potential of nature and landscape
- Multifunctional agriculture and agrotourism
- livability and well-being
- Renewable energy landscapes
- Sustainable recreation and tourism

PANORAMA

core values
future perspective

2100

PANORAMA MOOI NEDERLAND

THREE CONNECTING THEMES FOR NINE WADDEN REGIONS

WADDEN SEA DIKE

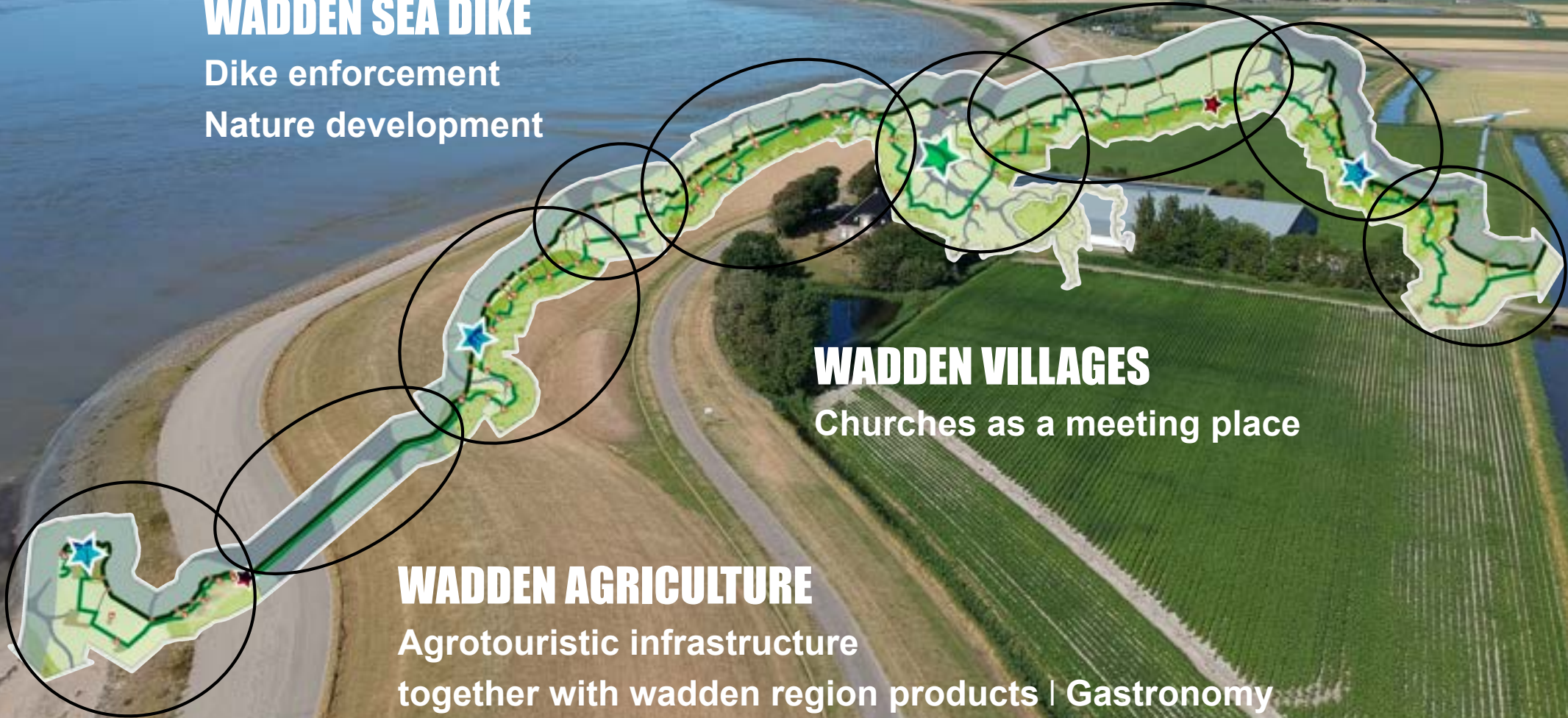
Dike enforcement
Nature development

WADDEN VILLAGES

Churches as a meeting place

WADDEN AGRICULTURE

Agrotouristic infrastructure
together with wadden region products | Gastronomy

TRAVEL DIARY

IMPROVEMENT OF THE TOURISM SUPPLY IN THE WADDEN COAST REGION

IN COLLABORATION WITH:

- VISIT WADDEN
- REGIONAL MARKETEERS

WADDEN

VERHALEN

UNESCO WERELDERFgoed

KRACHT VAN HET WATER

SMAAK VAN DE WADDEN

STRIJD OM DE WADDEN

ODE AAN HET LANDSCHAP

DONKERTE VAN DE WADDEN

BEZINNINGSTOERISME

WWW.VISITWADDEN.NL

SUSTAINABLE MOBILITY

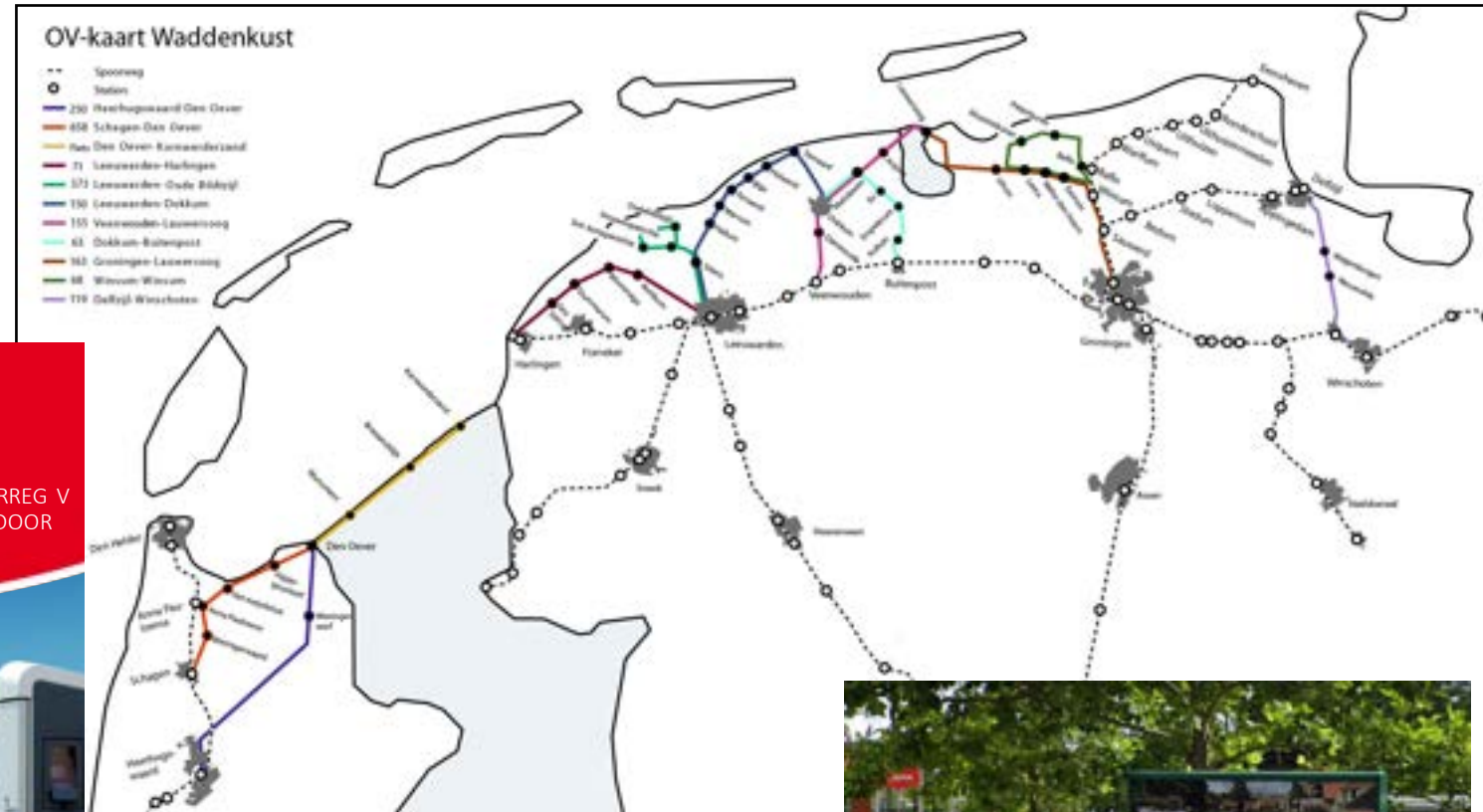
INCREASE THE ACCESSIBILITY OF THE WADDEN COAST REGION (WADDENDELTA ARRANGEMENT)

IN COLLABORATION WITH:

- **WADDENAGENDA 2.0**
- **ARRIVA**
- **PROVINCES**

DUURZAME MOBILITEIT IN HET WADDENGEBIED

IN OPDRACHT VAN DE "PROJECTGEMEENSCHAP VAN HET INTERREG A-STEUNPROJECT "WADDEN-AGENDA 2.0", GECOÖRDINEERD DOOR NORDSEE GMBH

WADDEN COAST ARRANGEMENT

DESIGNING A PROCESS TO ATTRACT 100.000 VISITORS

IN COLLABORATION WITH:

- WADDENFONDS
- BUDGET LOKALE INNOVATIES (BLI)

NIEUW TOERISTISCH PRODUCT

BIJLAGE 1

WADDEN ARRANGEMENT

FIETSEN DOOR 9 UNIEKE LANDSCHAPPEN
LANGS DE WADDENKUST

INBEGREPEN

- vervoer per TopClass fietsbus vanaf een opstapplaats in uw regio
- overnachting op unieke plekken in het landschap
- ontbijtbuffet
- diner op overnachtingsplaats
- luchtpakket
- fietsroutes met GPS tracks
- fietsbegeleiding
- informatiepakket
- uw eigen fiets gratis mee

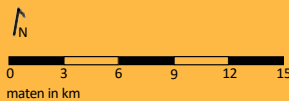
ATTRACTIONS

THE IDENTIFICATION AND SELECTION OF ATTRACTIONS

PODIUM
EXPERIENCE OF
ATTRACTIONS &
ICONS

[L] 20
23
DYNAMISCHE
WADDENDELTA
landschapstriënnale

- ★ Nationale parken en landschappen
- ★ Bijzondere landschappen
- Energielandschappen (en glastuinbouw)
- Steden en dorpen
- Bezienswaardigheden
- Ⓜ Kerken

- ⚓ Veerdienst Waddeneiland
- Spoorlijn
- Station
- Waddendijkroute
- Waddenkuistroute

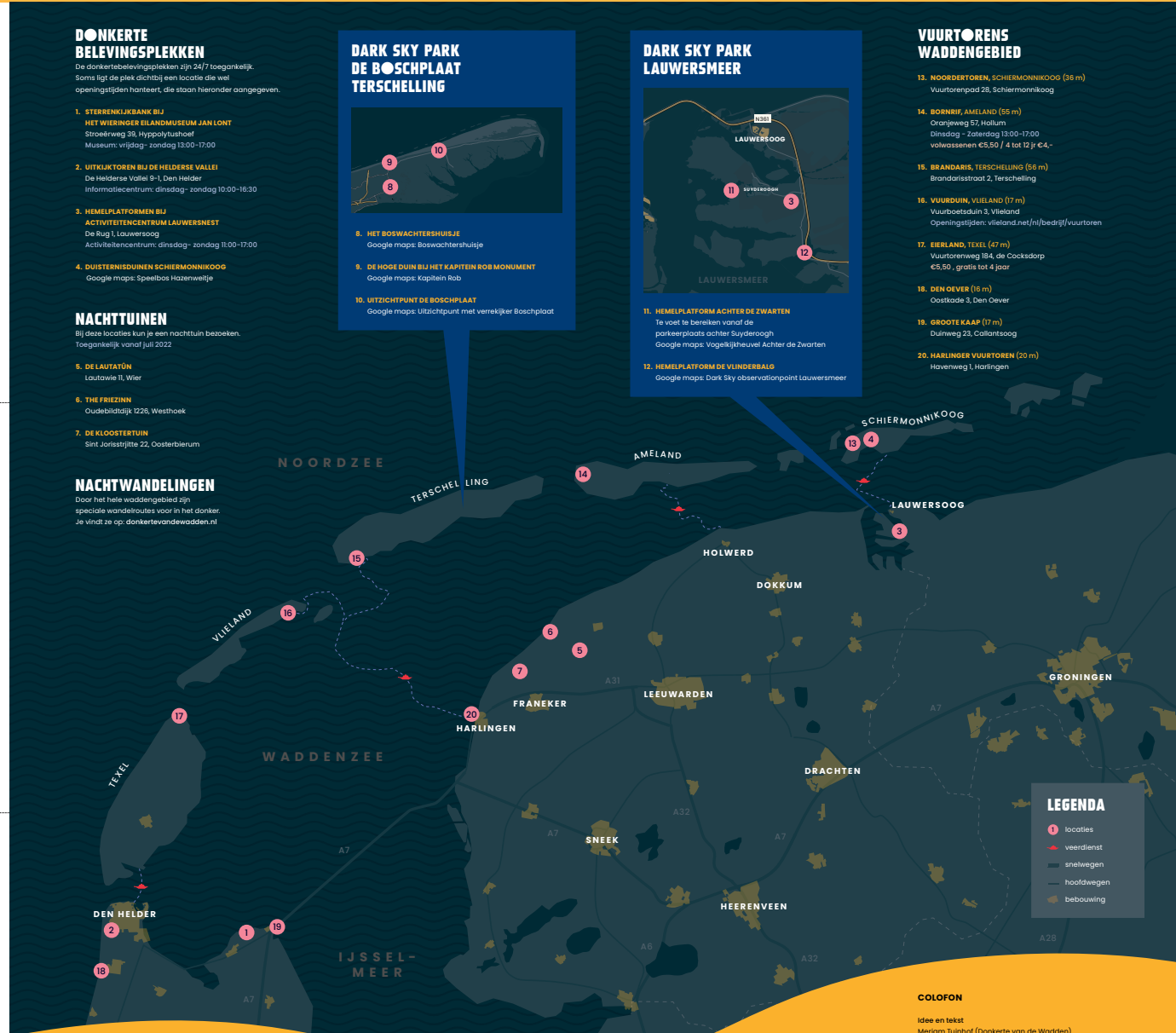
SUSTAINABLE TOURISM ALONG THE WADDEN DIKE

EXPERIENCE CONCEPT WITH THE SMALLEST POSSIBLE ECOLOGICAL FOOTPRINT

DARK SKY WADDEN 1 SEPTEMBER 2023

IN COLLABORATION WITH :

- STAATSBOSBEHEER
- NATURE AND ENVIRONMENT FEDERATIONS
- RUG
- VISIT WADDEN
- WADDEN SEA MUNICIPALITIES

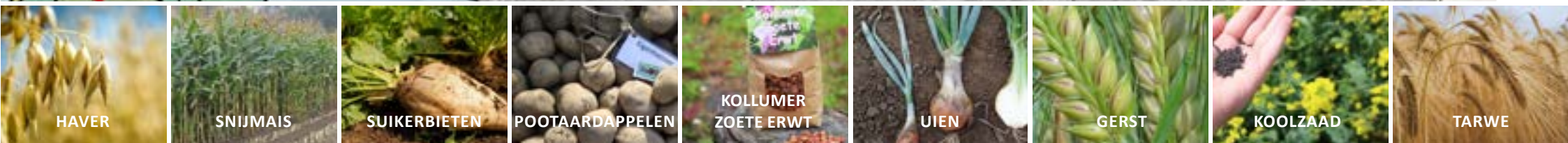
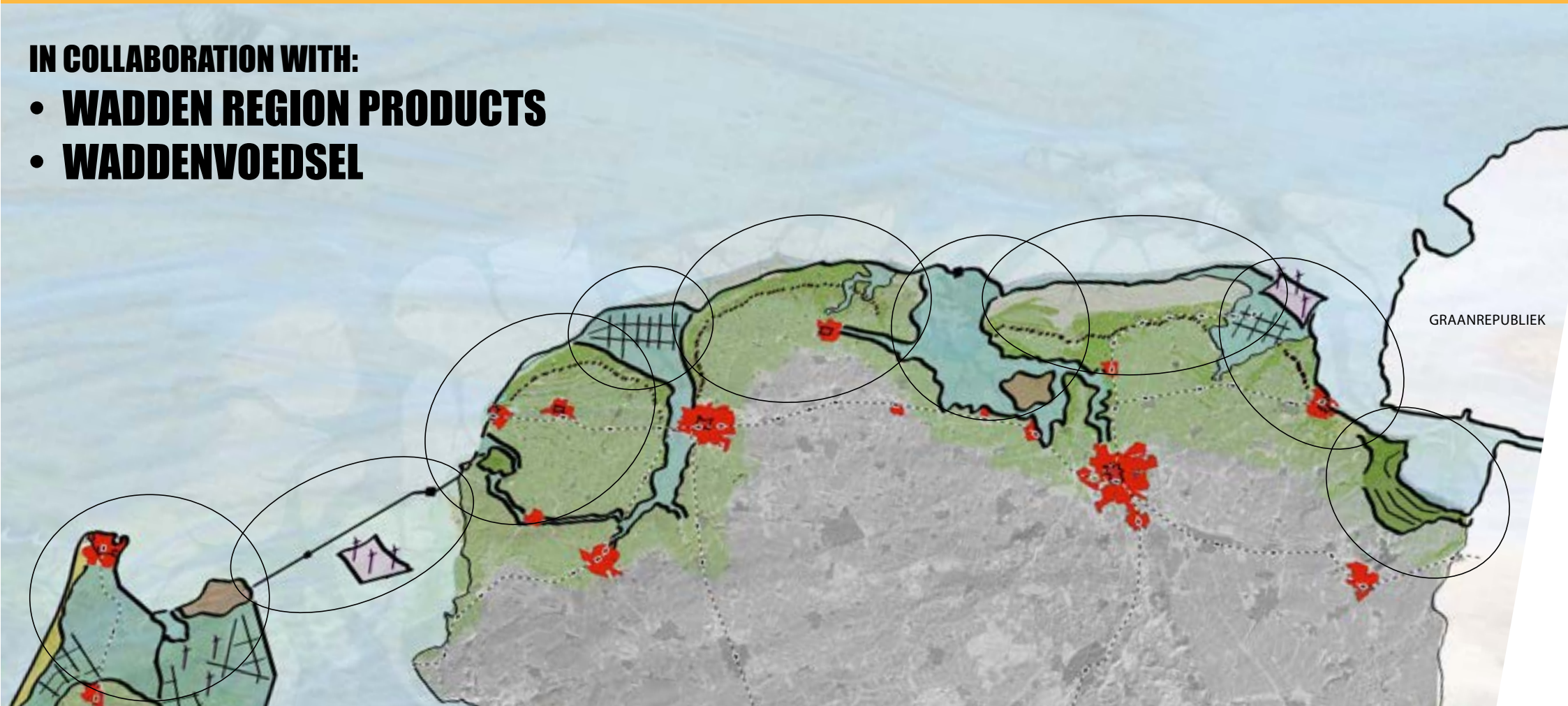

AGROTOURISM AND WADDEN FOOD

IMPROVING THE COLLABORATION IN NETWORKS IN THE WADDEN SEA COASTAL REGION

IN COLLABORATION WITH:

- WADDEN REGION PRODUCTS
- WADDENVOEDSEL

HAVER

SNIJMAIS

SUIKERBIETEN

POOTAARDAPPELEN

KOLLUMER
ZOETE ERWT

UIEN

GERST

KOOLZAAD

TARWE

Inspiratiekaarten & waddenfoodroutes Groningen

Programma 'Waddengastronomie versterkt Werelderfgoedbeleving'

Inspiratiekaarten & waddenfoodroutes Friesland

Programma 'Waddengastronomie versterkt Werelderfgoedbeleving'

Inspiratiekaarten & waddenfoodroutes Noord-Holland

WADDEN

INSPIRATIEKAART

WIERINGEN

WIERINGEN: HET GEHEIME EILAND

Bevlogen ondernemers zijn bezig met waddenvoerbaar en culinair toerisme met een minimale voerprint. Waar vind je deze heerlijkheden en ondernemers? Deze inspiratiekaart biedt een overzicht van de streekproducten in het gebied. Van boerderijwinkels tot ferresca, afgewisseld met de mooiste landschappelijke plekken op Wieringen. Ook kun je te weten wat de ontwikkeling van het landschap heeft betekend voor de voedselproductie in deze regio.

STREEKPRODUCTEN & TREKPLEISTERS

Ontdek ze bij bedrijven en in het landschap op Wieringen

The map displays the island of Wieringen with a network of food routes marked by colored lines (orange, red, green). Numbered points (1-10) are scattered across the island, indicating specific locations for food products or scenic views. The map includes a legend, a search bar, and navigation controls.

Programma 'Waddengastronomie versterkt Werelderfgoedbeleving'

Waddenmagazine: foodroute Wieringen

Fietsen over het traag glooiende Wieringen

Het gelveid groene Wieringen is ideaal voor een voorzomers fietstockje. Met onderweg genoeg redenen om te stoppen. Voor een visje, een ijsje, een blaasmeetje uit de pijktaak of voor 'brood op de plank' bij Jan Louw.

LEES IN FOTO: ANNEWAAR BEUKELAAR

Elke zaterdagochtend tussen half negen en twaalf staan de deuren van de slaafslag op de buie van De Over wijd open voor de Zeehans Kluismarkt. Alleen storm kan deze wettigheid doorbreken. Bij een meer wind wijken de kotters - De Over heeft er veertig - heen, en geen zomerse landbouw geen verhoop. Deze zaterdag is er niets aan de hand en struimt de hal af en weg met. Glanzend liggen de schapen bleuen, ze liggen de tafels vol balen van, tong, schaf, schaf, zeebaars en meelkreeft. In deze tijd van het jaar is de Noordzee op zijn hoogst, zegt meekleemder Janjaap Klijn. Behalve vis wordt er in de kranen knuffels uit de Wieringermeer aange- boden, er is kaas van de Oligastofvrij, er zijn groentes, salpaa en verscheidene waddenrecreatie.

DIJKEN VAN WIER
Voorsichtig naar vastberaden geeft het groene Wieringen over de kalfenwegen die de grenzen van de voorlopige zijn waddenrecreatie. Het is mooi fietsen over het traag glooiende land, over smalle weg- gen met waar de hoes bomen en hoge meekleemwegen de fietsen uit de wind houden. Op het schelpenstrandje in de buitenzijde Kleiput Vrijdag breidt een

aktieve kluis, Schermerkars en bergende zandvelden worden. Het 2000 meter de Waddenrecreatie ligt aan de horizon. Het gebied van de boeren van de 'brood op de plank' over het water aangekomen. Het waddenrecreatie is compleet. Tot 2012 was Wieringen een eiland. In- genicht dat nu er altijd een bruggetje het land is geweest. Naast de velden de Wier- ingeren zijn meekleem naar 'meekleem' in de volmond 'wien' geweest. Grote delen van de boeren van Wieringen en noord- dijke Zeehans waren bleken met deze groene plant, die de laatste eigenwijzig heeft om onder druk te verspreiden in een compacte massa. Het werd werd gebruikt om matrasen en kussens mee te vullen, bleken aan boord van waddenrecreatie te stoppen en om dijken mee te bouwen. Na meekleem wien kunnen palen van bleek de die boer tegen de kalfen dan geiten wien.

KRABBENSCHAREN
Wieringen kalfen in het Nederland over bij de meekleemrecreatie van een wadden- aan de Burgerweg onder Higgelvoet in te zien hoe vermetig deze dijken werden aan- gelegd. Een van de boeren van Factoren (een aantal velden samen op rij, een

Programma 'Waddegastronomie versterkt Werelderfgoedbeleving'

Waddenmagazine: foodroute Noord-Friesland

Sûne Grûn in Noord-Frieslands terpenland

Van terp naar terp, van kerk naar kerk, langs wad en kwelder, tussen slem- en aardappelkokers door. Fiertroute Sûne Grûn leeft langs de mooiste en smakelijkste plekken van een landbouwgebied dat uit proefbaar werd gewonnen.

TEXT EN FOTO'S ANNA-MARIE BERGELE

Tussen de schapen door slalomend fiets ik bij Nafum de waddentijd op. Achter me liggen de vruchtbare kleigronden van Noord-Friesland, eenzijdig bezaaid met tuur 'besta kwaliteit' groentegroenten. Maar nu streekt het Noordzeewad, jukt uit, een landschap van akkers, zompgras, sliert en kwelders, met 4.200 hectare aan van de grootste kwelderlandschappen van Europa.

Tot half oktober verspreid ik Fryske Deas de zomerplanten aan boeren. De gronden koken, schapen en paarden zorgen voor een gezamenlijke vegetatie waar wadvogels een profiteurs. Zout zeewater stroomt met vloed en is met de kronkelende kreeften en, en weer uit. Deze frachtier staat niet. Het dinge proefbaar van de beste stand van de vloedgrûn (gruende grûn) die grenst aan de Waddenzee. Vroeger waren de kwelders het grootste deel van het jaar dring genot voor boeren, maar nu en akkers. De slijping van slijpde meer land op de zee en de slijping van slijpde schiedde met deelsheid van zout. Op de vruchtbare akkers boeren nu de gronden. Het vloedgrûn worden. En dat staat nu overal boeren langs de weg. Te koop: slem, sluis, sluis, sluis, sluis, slem.

LAGE WOORDEN
 Bij Nafum wordt mijn oog getrokken door een vrolijk oranje bord dat 'koken, camping kantine en terras' heeft. In 2003 sloot de Sander, Janen en Sjoepke Vek veruit. Buiteland is een voorname boerderij achter de zeezijde, naast het koudwater, waar sluis achtergrond in architectuur en interieurontwerp. Het lichte hout komt in het water om een geurige en doornige plek aan gaten te bieden tijdens het Lige Noorden. Kuntmenare kunnen er langere tijd vertoeven om het idee te wadengeduld te laten inspireren, en zijn vijf S&B-kamers en twee cabines in een deel van ruimte. Er is - natuurlijk - kook, een kleurrijke kantine die direct vrolijk staat, een klein winkeltje en eten en drinken uit de straat.

Verloeg verspreid Sander over de lunch aardappelpotage en sardines panning. De vaders die de loer na zijn vertrek achterblijft, is te bekennen, het uitsicht over het lage moerlan rikt ver. Daar ligt de terp van Hingelmarum, met zijn tegen meter hooft NAP lach de hoogste van Friesland, het belangrijkste terpen. Maar de heeft andere kwelders.

Over beide de Fryske kuststreek ligt doornend terpen. Er waren nog geen dijken. De boeren's boeren van hooft op zo'n ongetuigde heuvel van hooftval en koken. In de 19de eeuw bleef die vruchtbare terpen de grond waard om erin.

Programma 'Waddengastronomie versterkt Werelderfgoedbeleving'

Waddenmagazine: foodroute Groningen

WADDEN FOODROUTES
ACTIEF
NIEUWE SERIE

Van haver tot gort

De gewassen moeten de grond nog uitkomen, maar ook vroeg in het voorjaar valt er al genoeg te proeven van Groninger grond. De fietsroute Van haver tot gort voert door open landschappen en langs keuze culinaire adressen.

TEXT EN FOTO'S: ANNEWAAR BENDIJS

Van de maar twee 'wiel' klinkt het vaak het laatste is de bank. Alle vier de tafels in de glasruimte van 't Dieven in Noord-Groningen zitten vol als ik hen aanspreek om de toernooi. Maar er wordt gewoon niks gemaakt. 'Hier is nog wel plaats' de genoechtheid van Sierst hangt nog altijd tussen de mensen met bloemrijke verpakking en de verpakking in de winkelkastjes. Dat 't Dieven, met waterkracht, sluiswachterswoning en raffi in een, nog herleest, is te denken aan de markten uit de kaart. Toen in de jaren 60 de dijle verhoogd en de sluis afgebroken werd, had het waterschap het plan niet meer nodig. Met de bouw van 't Dieven bleef het café, dat al jaren langzaam, nieuw leven is. Zo komt het dat er nog al tijl noodzaak op achter de voordeur wordt geseven, Groninger kook (bezoek) en antiekzaak. Of uitkomst Sierst. In hoes het is een leuke kwestie, dat kan ik niet zo vaak tegen.

EINDELOOS LAND
Wie in Noord-Groningen gaat, komt even over de dijk. De heelder ligt er grachtig bij op deze ziele wakkere vroege voorjaarsdag. Straks staat hij weer vol met bioscoop en muziek, planten die in de lokale koeien veel gebruikt worden. Ik zie de rietvelden van Sierst, de toernooi en de toernooi. Wat een naam! Als ik me omkeek en een landbouwtoernooi, is de rietvelden het zo ste. Dit is, Van 't Dieven is het de twee kilometer fietsen tot de eerste shing. Alleen rechts, alleen links, een vooruit een rijpelijk, de kerktoeren van Groningen. Noord-Groningen is rietvelden. De sluiswachters in deze zonnelijke rietvelden hebben een nieuwe functie gekregen. De zee hoewel ze niet langer buiten te houden, daarvoor zijn hagen en velden open aangelegd. Na bezichtiging in de bezichtiging, aangezien Sierst en de rietvelden worden met waterkracht behouden naar mogelijk, maar een reactie is het de rietvelden' geformuleerde agrarische landschap. De zee hoewel dit er nog niet zoveel doet heen is, het als de akkers liggen in er riepkeel bij. Dit is Groningen veta-ker wakkere op oogpunt. Het is in de meer komeen dat hier nog deze maand twee wordt ingesloten. Aangezien, uitkomst in en groen zijt de toernooi in de toernooi. Dat er meer is op culinair gebied, heeft de foodtoernooi Van haver tot gort die ik vandaag heb. Warm aangelegd is er

Programma 'Waddegastronomie versterkt Werelderfgoedbeleving'

NHL
STENDEN **WADDEN**

COLLABORATING PARTIES

